

HARAPJUK KETTÉ A VADAT

A képek, a hasonlatok, a metaforák az irodalomban, és különösképpen a költészetben igen fontos szerepet játszanak. Arra szolgálnak, hogy a költő gondolatait, érzéseit és hangulatait közelebb hozzák az olvasóhoz, mondanivalójának igazságát fölfokozzák, érzékletesebbé és tágabb érvényűvé tegyék. Tehát azt, hogy egy kép jó-e vagy rossz, önmagában, pusztán a kép elemzésével eldönteni általában nem lehet; gyakran találkozzunk kiválóan érzékletes leírásokkal, hasonlatokkal stb., melyek azonban a művek egészében a hatást rontják; a mondanivalót elhomályosítják, sőt nem egyszer nevetségessé teszik. Ezek rossz képek.

De vannak olyasfajta rossz képek is, amelyek önmagukban sem állják meg a helyüket, mert logikai vagy szemléleti ellentmondást tartalmaznak. Ezeket nevezzük képzavaroknak... Egy-egy képzavar egész verseket tesz nevetségessé, és a költő mondanivalójának a hitelét is lerontja, — az olvasótól igazán nem lehet elvárni, hogy komolyan vegye egy költő szívét és eszét, ha szemét, és képzeletét hazugságon kapja.

Sajnos a rosta számára túlon túl nagy a kínálat a képzavarokban. Épp ezért nem volt célszerű a „tettesek“ nevét feltüntetni — a válogatás annyira vaktában történt.

Még ha rája volna...

„szikrázva a hajnali napra,
mint amikor öntik, a vas,
a harcsa, az őnhál, a garda,
a ponty meg a ritka fogas.“

A hideg halakat a folyékony vashoz hasonlítani — ez már túlmegy a merész képzelet minden határán. Még ha rájuk volnának a halak — azok talán szikráznának, hiszen villamosak...

A parancs teljesíthetetlen...

... és mert mindez kemény harc lesz,
vigyázz, jól szeress!
— Kalapácsot, könyvet, nótát,
és szuronyt szegezz!“

Kalapácsot, könyvet, nótát? Dehogyan szegzek.

Kérdés, mely nem vár választ...

„Nem jöhet soha sötét éj ránk!
Fény elé gátat ki tehet?!“

Kár, hogy a költő nem tette föl e fogas kérdést egy óvodában. Azt hiszem, a válasz egyhangú lett volna: „én“ — és szaladtak volna az ablak felé.

Mi veszett el...?

„Váltó kattogott. Azt dalolta:
új sín páron fut életünk,
könnyel csipkézett múltunk sodra
Férces, hulló éjbe tűnt.“

Mit dalolt a váltó? Félek, hogy sem a könnyel való csipkézés, sem a csipkézett múlt sodra nem volt megfelelően költői téma a számára. És végülis: mi veszett el tulajdonképpen?

Vizet. . .!

„Alszik a ház. Így lélekkzik az ország —
az udvar széles határt von körém
Mint őrtüzek, parázslanak az orcák —
a lépcsőházban fellobban a fény.“

Már az első sor hasonlata meghökkentő. De amikor az őrtüzként parázsló orcákról olvasunk, aggodalmunk az ijedtségig fokozódik. „Vizet!” — és nemcsak embermentés céljából, hanem, hogy ezek a parazsas őrtüzek ne harapódzhassanak el.

Ha isten akarja . . .

„Kerítés magasodj! Válj ágyúvát!“

Miért ne? Mindig történhetnek csodák. És különben is: ha isten akarja, a bot is elsül . . .

Mi csattant . . . ?

„Öt lépés volt a cella hossza és
úgy csattant, mint öt vesszőverés
mint öt seb, amely nehéz, lüktető
percekből csak zsibbadt kínba nő.“

Azt hiszem, a lépéseknél csak a cella hossza és a sebek tudnak kevésbé csattanni. Ezért nem tudok válaszolni arra a kérdésre, hogy mi csattant?

Két légy egy csapásra . . .

„Micsoda pillanat ez?!
Harcunknak ért be búza s vaszamatú
gyümölcse tán?“

E rendkívül tömör néhány sor egyszerre tárja elénk a munkásság és a parasztság megbonthatatlan szövetségét, és a szerző merész természetátalakító terveit. Mégis az új — zamatú gyümölcsevel kapcsolatban egyetlen vágyam, hogy az egye meg, aki főzte . . .

Vigyázat! Kifolyik . . . !

„Ott legyenek — és a hűthetetlen
őzdi kohók acél tüzét
elhozzam olvadó szívemben,
oda — hol eggyéforr a nép.“

Ha olvad a szíve, a világért se hordozza benne az acél tüzét; félő, hogy a szíve is, meg az acél is kifolyik . . .

Gusztus dolga . . .

„tapossuk együtt el a férget,
harapjuk ketté a vadat —“

A költő tehát új, minden eddiginél nehezebb feladat elé állít bennünket. Habár mit lehessen tudni? Gusztus dolga . . .

Ha szemügyre vesszük a főntebbi idézeteket, meglepetéssel tapasztalhatjuk, mennyire hasonlítanak egymáshoz. Ennek nem pusztán az egyformán zavaros képek az okai; hanem az ezeket létrehozó, komikumba, értelmetlenségbe torzuló pátoz üressége és egyformasága. A képzavar tehát nem egyszerűen formai hiba, (noha természetesen többszöri előfordulása a költő képalkotó erejének gyengeségéről is tanúskodik), hiszen rendszerint az érzések és gondolatok sekélyességével, a tartalom át nem gondoltságával jár együtt. Remélhetőleg e néhány példa fokozza majd a költők felelősségérzetét — és az olvasók éberségét.

E. I.

